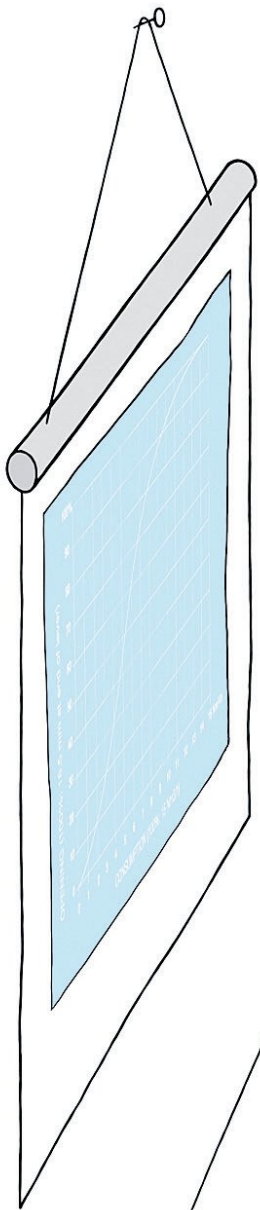

Professioneel bestuur bracht universiteiten fusies, logo's, dure gebouwen en een mangrovewoud van staffunctionarissen, schrijft Bastiaan Bommeljé.

Er zijn mensen in Nederland die menen dat de opening van het academisch jaar aanstaande maandag de interessantste, of althans grappigste wordt sinds tijden. De universiteiten zelf reppen als immer van een 'feestelijke en plechtige' ceremonie, omlijst met deftige symposia en dito redevoeringen. Wellicht is het interessant om te zien hoe bij deze eerste opening onder het kabinet-Rutte de universiteiten reageren op de nieuwe wind die staatssecretaris Halbe Zijlstra door het academische leven laat waaien. Juist deze zomer publiceerde de VVD-bewindsman zijn strategische agenda voor het hoger onderwijs 'Kwaliteit in verscheidenheid' waarin scherpe koerswijzigingen in de relatie tussen de overheid en het hoger onderwijs zijn verstoppt achter de bekende prietpraat over 'samen naar de top' en 'streven naar excellentie'.

De grootste belangstelling gaat maandag ongetwijfeld uit naar het beloofde harde nieuws over de eerder deze zomer uitgelekte plannen voor een fusie (of dan toch ten minste bestuurlijke samenvoeging) van de Universiteit Leiden, de Erasmus Universiteit te Rotterdam en de TU Delft. Voorts mag worden gehoopt op nadere berichten over de fusieplannen tussen de Universiteit van Amsterdam en de Vrije Universiteit, of dan toch ten minste op opheldering over de vraag of het plotselinge opstappen van UvA-bestuursvoorzitter Karel van der Toorn in juli inderdaad met deze fusie van doen had, of toch misschien meer met de onophoudelijke financiële en bestuurlijke chaos die de eerdere net-niet-helemaal fusie

van de UvA met de Hogeschool van Amsterdam heeft opgeleverd. En ook komt er misschien meer informatie over de intentie tot nauwe samenwerking tussen de universiteiten van Groningen, Nijmegen, Wageningen en Twente, en over de paringsdans waarin de Universiteit Utrecht en de TU Eindhoven zijn verwickeld.

Vooraf de plannen voor het samengaan van de drie Zuid-Hollandse universiteiten deed deze zomer veel stof opwaaien. Zelfs minister-president Mark Rutte voerde, net als alle fractievoorzitters en enkele andere bewindslieden – buiten het oog van de media – gesprekken met de universiteitsbestuurders van Leiden, Rotterdam en Delft over deze kwestie. De reacties in deze krant, van een boze Vincent Icke (hoogleraar theoretische sterrenkunde) en een nog bozere Ed van den Heuvel (emeritus hoogleraar sterrenkunde), logen er niet om, en ook in andere media reageerden wetenschappers *not amused*.

In werkelijkheid echter was er niets nieuws onder de zon, en de meer geharde toeschouwers van de universitaire werkelijkheid konden een gaap nauwelijks onderdrukken. Deze fusie zit al dertig jaar in de pen. Beter gezegd: de eerste concrete plannen ervoor stammen uit het begin van de jaren tachtig van de vorige eeuw. Destijds was de politicus Henk Zeevalking (D66) voorzitter van het College van Bestuur van de TU Delft, en onder zijn leiding verzonden drie betrokken universiteiten alvast een naam voor de nieuwe mega-instelling: 'Corbulo Universiteit.' Genoemd naar de Romeinse veldheer Gnaeus Domitius Corbulus die in het begin van onze jaartelling zijn legioenen tussen Leiden en Voorburg een kanaal liet graven bij wijze van bezigheidstherapie.

Corbulo Universiteit is er niet gekomen, maar het fusie-visioen van de grootste universiteit van Nederland in het Zuid-Hollands laagland is altijd blijven sluimeren, en stak met enige regelmaat de kop op. Fusies, dat is immers wat managers doen. (En nieuwe logo's maken met bijpassende huisstijl, alsmede dure gebou-

wen van toonaangevende architecten neerzetten.)

Zonder dit fundamentele inzicht is de geschiedenis van de Nederlandse universiteiten van de afgelopen drie decennia niet te begrijpen. Deze decennia waren dan wel catastrofaal voor het academische leven in dit land, maar gelukkig besliste de Tweede Kamer in 2009 unaniem dat we ooit bij de vijf beste kenniseconomieën ter wereld gaan behoren. Wijselfijk noemden de parlementariërs er geen termijn bij, want vooralsnog ligt het rapport-Veerman nog op tafel met de vernietigende conclusies over het Nederlandse hoger onderwijs.

Zo ver was het nog niet toen in 1970 de overheid door middel van de Wet universitaire bestuurs Hervorming (WUB) trachtte de democratisering van de jaren zestig te verankeren in de organisatie van de universiteit. De wet leidde behalve tot overloos overleg ook tot een aanzienlijke groei van de academische bureaucratie. Toen minister Wim Deetman (CDA) in de jaren tachtig in ruil voor bezuinigingen de universiteiten wat meer armslag gaf, stond er al een uitgebreid bestuursapparaat klaar voor eigentijds management. En de beer ging helemaal los toen PvdA-minister Jo Ritzen in 1997 de Wet modernisering universitaire bestuursorganisatie (MUB) door het parlement loodste, waarmee de volkomen ongecontroleerde almacht der bestuurders een feit was. De toenmalige oppositiepartijen (CDA, GroenLinks en SP) stemden tegen, de paarse regeringspartijen VVD, PvdA en D66 waren voor, net als de universiteitsbestuurders.

Over deze wet was niets te vinden in het partijprogramma van de PvdA, noch in het regeerakkoord, maar ze was buitengewoon ingrijpend. Ze sloot niet alleen studenten uit van medebeslissingsrecht, maar in één veeg ook alle wetenschappelijke staf en hoogleraren.

Vervolg **universiteiten**: pagina 2